

3. MOSEBOK

"Dere skal være hellige, for jeg er hellig." (11:45)

HVA SKJER NÅR DU HAR STUDERT 3. MOSEBOK I 10 ÅR?

1. Du lengter etter Guds hellighet oftere.
2. Du frykter Gud mer.
3. Du elsker Jesus høyere.
4. Du elsker din neste mer fullkomment.

TYNDALE OLD TESTAMENT
COMMENTARIES

TOTC

LEVITICUS

JAY SKLAR

HVORFOR GIR GUD DEM ALLE DISSE LOVENE?

- *Ikke for å vise at de aldri kommer til å klare å holde dem.*
- *Ikke for å gjøre det vanskelig å leve rett.*
- *Men:*
 1. *For at de skal kunne ha en relasjon med ham.*
 2. *For å vise dem hvem han er - hans hellighet og karakter.*
 3. *For å vise dem hvordan han definerer synd, hvordan han tilgir synd, og hvordan de kan unngå synd.*
 4. *For å gi dem til et bedre liv.*

3. MOSEBOK:

- Handler om hvordan syndige mennesker kan nærme seg en hellig Gud.
- Handler om veien *til* Gud (kap 1-16) og veien *med* Gud (kap 17-27).
- Handler om hellighet og om å leve et hellig liv. Dette er fortsatt relevant:
 - *Han som kalte dere, er hellig. Slik skal også dere være hellige i all deres ferd. For det står skrevet: Dere skal være hellige, for jeg er hellig. (1 Pet. 1:15)*
 - *Streb...etter helliggjørelse, for uten den skal ingen se Herren. (Heb. 12:14)*

HISTORISK SETTING

- Møteteltet akkurat ferdig, og Gud har tatt bolig der. Så gir han disse budene - mindre enn en måned senere (4. Mos 1:1).
- De har allerede "Paktsboken" (2 Mos 24:7) som inneholdt lovene i 2 Mos 20-23.

10:10

"... så dere kan skille mellom hellig og ikke hellig, mellom urent og rent..."

HELLIG & IKKE HELLIG

- "Hellig" brukes over 90 ganger.
- Hellig = "adskilt". Motsatt av "verdslig"/"vanlig".
- Gud er *adskilt* fra verden som fullstendig ren i tanke og holdning.
- Hellige mennesker/gjenstander er *adskilt* fra verden og 'satt til side' for Gud.

- "Hellig" er ikke helt det samme som (etisk) "syndfri" (6:10).
- Folket skulle være hellig = ***annerledes*** enn andre folkeslag
- Gud er både hellig og syndfri. Guds folk kalles ***hellige*** men kalles samtidig til å ***bli helliggjort***. Er ***adskilt*** men kalles til å ***bli lik*** Gud.

RENT & URENT

- Noe overlapping: Rent er ikke alltid hellig, men hellig er alltid rent.
- Renhet kan ikke overføres, men urenheter kan.
- Det er ikke synd å bli uren fra vanlig oppførsel. Faren er å komme nær helligdommen mens man er uren. Hvis du ikke renses deg, blir det ulydighet.
- "Ren" brukes om "frisk" i 15:13-15. Dvs. at "uren" kunne bety "syk". *Helhet* var rent og *ufullstendighet* var urent.
- Som metafor: "Ren" brukes også moralsk i GT (og i NT). "Rene hender" = et rent hjerte.

KONSEKVENSER

- Sex/fruktbarhetsritualer kunne ikke bli en del av tilbedelsen.
- Kontakt med eller tilbedelse av de døde kunne ikke skje siden presten måtte holde seg langt unna de døde.

HVORFOR LAGDE GUD ET SÅ KOMPLISERT SYSTEM?

- Svar: Han gjorde ikke det.
- Kain, Abel, Noa, Job, Abraham, Isak, Jakob, Jetro... Ulike typer ofringer var allerede vanlig.
- Også allerede i andre religioner: Ritualer, presteskap, hellige fjell/steder, høytider, rensesriter, omskjærelse...
- Ikke så merkelig for de første leserne som for oss. Heller logisk, som en vanlig måte og komme i kontakt med det guddommelige på. Faktisk enkelt i forhold til andre religioner.

HVORFOR LAGDE GUD ET SÅ KOMPLISERT SYSTEM?

- Ved å gi dem loven bringer Gud disse praksisene inn under sin vilje. Alt var ikke helt nytt, men mye ble forbedret. Derfor kan vi også si at Gud "snakker deres språk" og jobber med dem "der de er".
- Gud bruker ritualene deres til å vise dem hvem han er. Han kaller det hellighet og renhet.
- En viktig forskjell fra andre religioner:
 1. Blod ble ikke brukt til renselse.
 2. Syndoffer og skyldoffer er ukjent ellers.

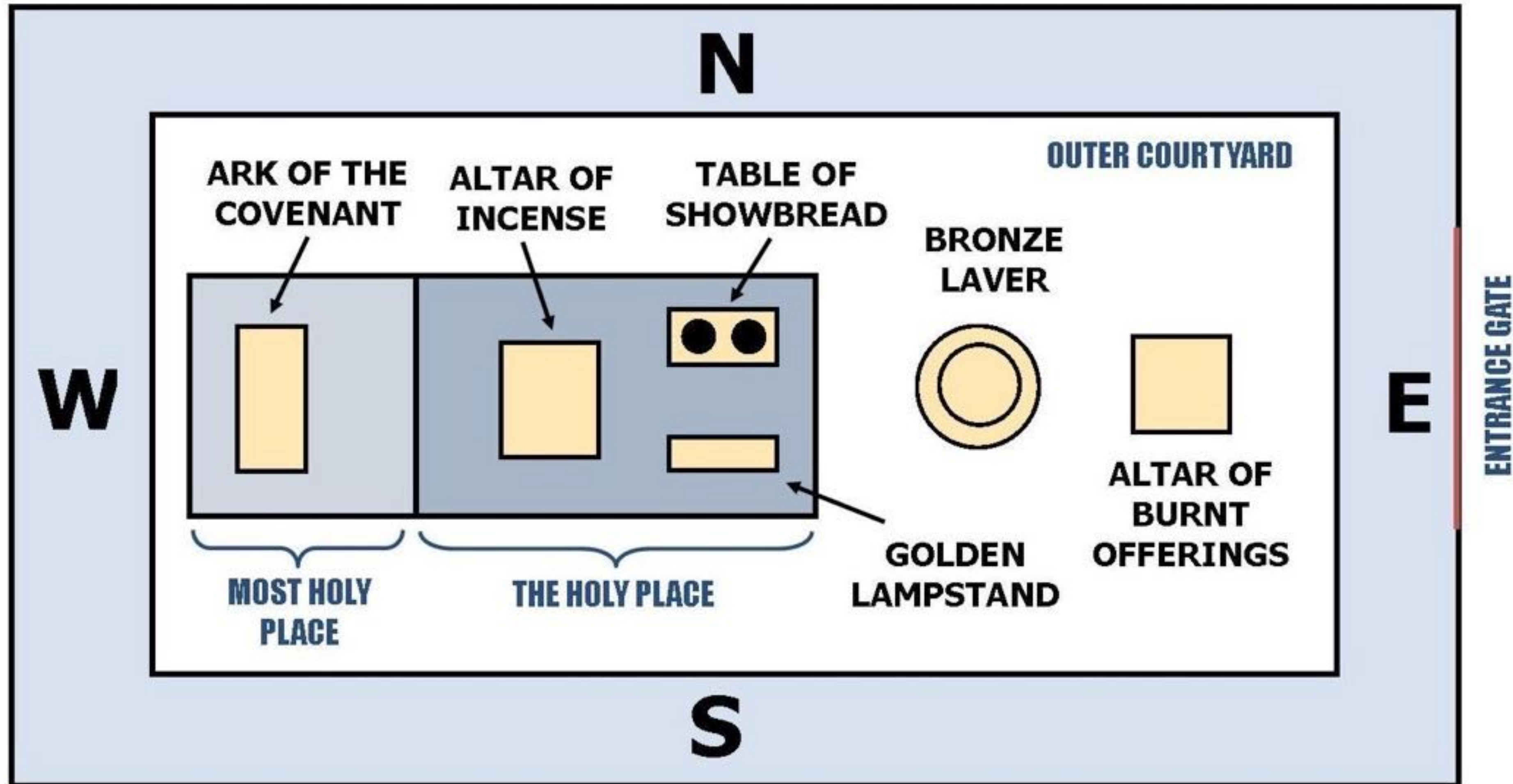
STRUKTUR

- Kap 1-7: De ulike ofringene
- Kap 8-10: Prestenes innvielse og første ofringer
- Kap 11-15: Rent/urent
- Kap 16: Den store forsoningsdagen
- Kap 17-27: Hellighet i hverdagen
- Kap 1-7: Ritualer (ofringene)
- Kap 8-10: Presteskapet (innvielse)
- Kap 11-15: Renhet (rituelt)
- **Kap 16-17: Den store forsoningsdagen og blodets betydning**
- Kap 18-20: Renhet (moralsk)
- Kap 21-22: Presteskapet (kvalifikasjoner)
- Kap 23-27: Ritualer (høytidene)

KAP 1-7: DE ULIKE OFRINGENE

Kap 1	Brennofferet	(1. Mos 8:20, vanligst, dekker over synd (soner), hver morgen/kveld, et ekstra hver sabbat, 1. dag i mnd, påske)
Kap 2	Grødeofferet	(Ofte sammen med et annet offer, dekker ikke over synd, tilbedelse for Guds daglige brød)
Kap 3	Fredsofferet	(Som takk, i forbindelse med et løfte, frivillig, dekker ikke over synd)
Kap 4-5	Syndofferet/renselsesofferet (glidende overgang i 5:1-13) Skyldofferet/kompensasjonsofferet	
Kap 6	Presteinstrukser: Om brenn-, grøde- og syndofferet	
Kap 7	Presteinstrukser: Om skyld- og fredsofferet + div.	

THE TABERNACLE OF MOSES (EXODUS 35-40)

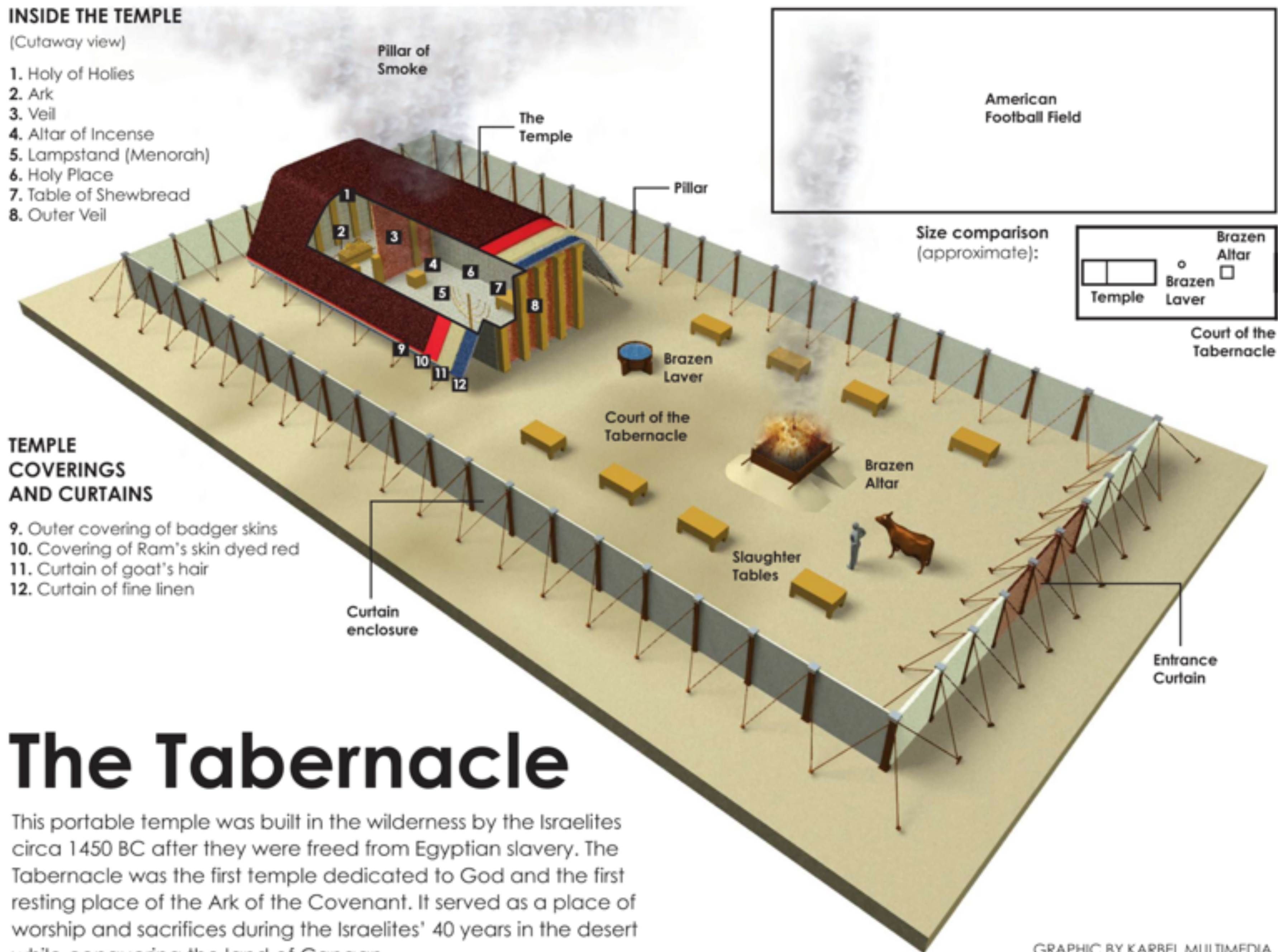
INSIDE THE TEMPLE

(Cutaway view)

1. Holy of Holies
2. Ark
3. Veil
4. Altar of Incense
5. Lampstand (Menorah)
6. Holy Place
7. Table of Shewbread
8. Outer Veil

TEMPLE COVERINGS AND CURTAINS

9. Outer covering of badger skins
10. Covering of Ram's skin dyed red
11. Curtain of goat's hair
12. Curtain of fine linen

The Tabernacle

This portable temple was built in the wilderness by the Israelites circa 1450 BC after they were freed from Egyptian slavery. The Tabernacle was the first temple dedicated to God and the first resting place of the Ark of the Covenant. It served as a place of worship and sacrifices during the Israelites' 40 years in the desert while conquering the land of Canaan.

THE TABERNACLE TENT

The entire tent was 45 feet (13.7 m) long, 15 feet (4.6 m) wide, and 15 feet (4.6 m) high. It was a wooden skeletal structure, overlaid with gold, with no solid roof or front wall (Ex. 26:15–29). Five wooden bars (overlaid with gold) passed through rings attached to each frame (Ex. 26:26–30).

The Most Holy Place was a 15-foot (4.6-m) cube, containing only the ark of the covenant (Ex. 25:10–22; 37:1–9). It was here that Yahweh would descend to meet with his people in a cloud theophany (divine appearance). The high priest could enter only once a year, on the Day of Atonement (see note on Heb. 9:7).

The framed structure was covered by four layers of cloth and skin (Ex. 26:1–14).

The table for the bread of the Presence (Ex. 25:23–30)

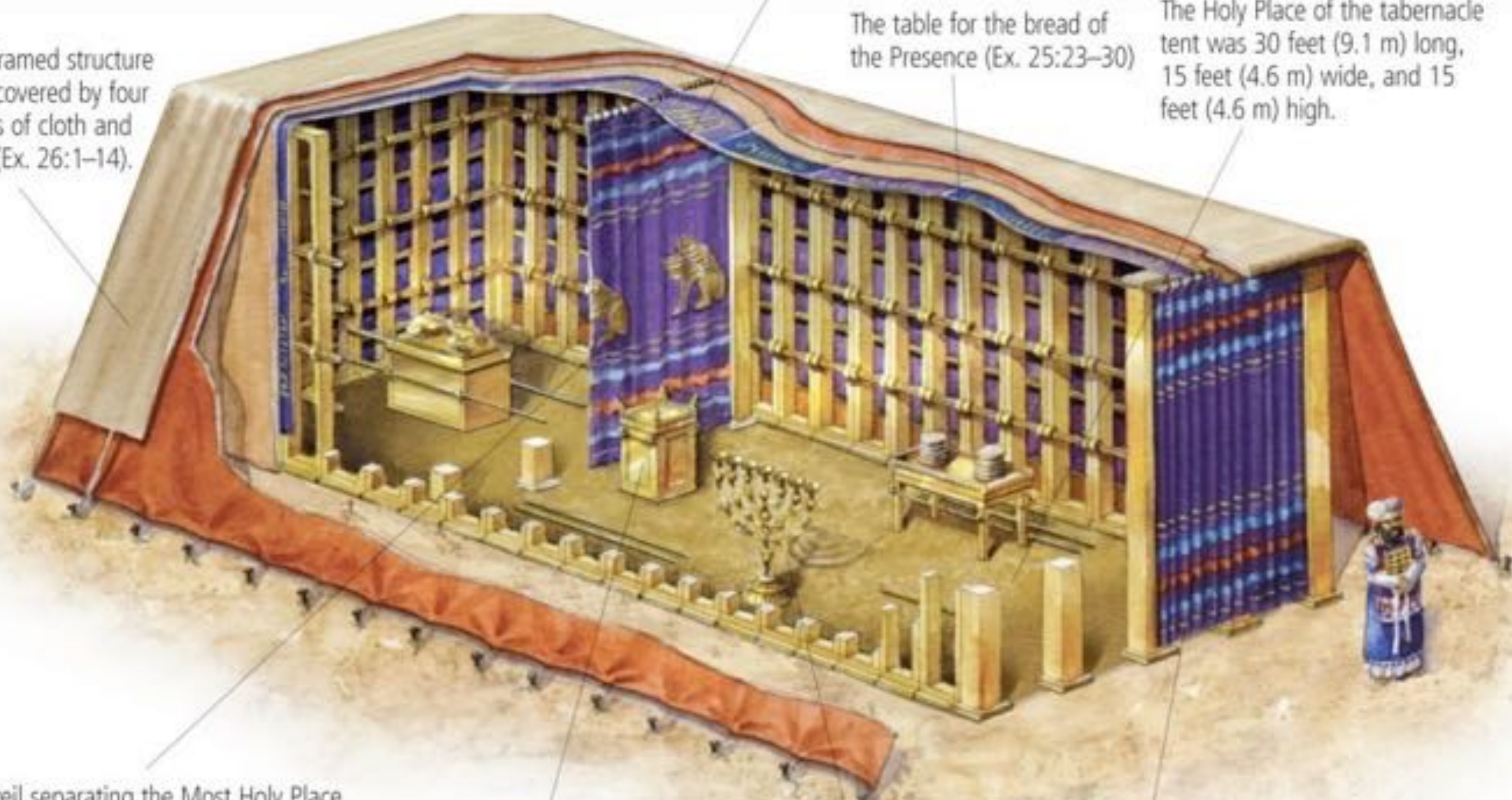
The Holy Place of the tabernacle tent was 30 feet (9.1 m) long, 15 feet (4.6 m) wide, and 15 feet (4.6 m) high.

The veil separating the Most Holy Place from the Holy Place was made from blue, purple, and scarlet dyed yarns woven with fine twined linen and embroidered with cherubim (Ex. 26:31–33). It hung on four golden pillars.

The altar of incense (Ex. 30:1–5; 37:25–29)

The golden lampstand (Ex. 25:31–40; 37:17–24)

The veil that formed the entrance to the tabernacle was similar to the veil separating the Holy Place from the Most Holy Place, except that cherubim were not embroidered on it. It was suspended on five golden pillars (Ex. 26:36–37).

BRENNOFFERET (KAP 1)

1. Hvorfor skal offeret være et eget dyr?
2. Hvorfor et hannedyr uten feil?
3. Hvorfor skal han legge hånden på dyrets hode?
4. Hvorfor skal den som ofrer gjøre det meste av jobben?
5. Hvordan kan de vite at offeret godkjennes av Gud?
6. Hvordan kan en fugl være likeverdig som en feilfri okse?

OFFERBILDET I NT

JESUS:

- Ef 5:2 - "Lev i kjærlighet, slik Kristus elsket oss og ga seg selv for oss som en offergave, en *velluktende duft* for Gud."
- Jesus var "et feilfritt offer" (Heb 9:14), "uten feil og lyte" (1 Pet 1:18-19).

VI:

- Rom 12:1 - "Bær kroppen fram som et levende og hellig offer til glede for Gud. Det skal være deres åndelige gudstjeneste."
- 1 Pet 2:5 - "Bli et *hellig presteskap* og bær fram *åndelige offer*, som Gud tar imot *med glede* ved Jesus Kristus."
- Heb 13:15-16: "La oss da ved ham stadig bære fram for Gud vår lovprisning som offer, det vil si frukten av lepper som bekjenner hans navn. Men glem ikke å gjøre godt og dele med andre, for slike offer er *til glede* for Gud."

SYNDOFFER & SKYLDOFFER

(KAP 4-5)

- For spesifiserte synder (spes. kap 5)
- Unike for Moseloven. "Tilgivelse" nevnes bare om disse to ofrene, som da knyttet til synd og skyld.
- **Jesus som oppfyllelsen av syndofferet i Rom 8,3:** *Det som var umulig for loven, siden den sto maktesløs fordi vi er av kjøtt og blod, det gjorde Gud. Han sendte sin egen Sønn som **syndoffer**, i samme slags kjøtt og blod som syndige mennesker har, og holdt dom over synden i oss.*
- **Jesus som oppfyllelsen av skyldofferet i Jes 53,10:** *Det var Herrens vilje å knuse ham med sykdom. Når hans liv er gitt som **skyldoffer**, skal han se etterkommere og leve lenge.*
- **Jesus gir fullstendig tilgivelse:**
 - Luk 24,47: *...og i hans navn skal omvendelse og **tilgivelse** for syndene forkynnes for alle folkeslag...*
 - Ef 1,7: *I ham har vi friheten, kjøpt med hans blod, **tilgivelse** for syndene.*
 - Heb 10,18: *Men der det er tilgivelse for syndene, trengs det ikke lenger noe offer for synd.*

STRUKTUR

- Kap 1-7: De ulike ofringene
- Kap 8-10: Prestenes innvielse og første ofringer
- Kap 11-15: Rent/urent
- Kap 16: Den store forsoningsdagen
- Kap 17-27: Hellighet i hverdagen

KAP 10: NADAB & ABIHU

- *"Uinnviet": strange, foreign (Jer 2:25), completely different, unlawful (3. Mos 22:10, 4. Mos 1:51)*
 - Var det innflytelse fra en "utenlandsk" religion? Vanlig med et rituale da man ble utnevnt til prest i andre religioner.
 - Hentet de ilden fra et annet sted enn brennofferalteret?
 - Gikk de innenfor forhenget til det aller helligste? (16:1-2, 12)
 - Var de påvirket av alkohol? (v. 8-11, rabbinisk tolkning)
- *"Guds hellighet er som elektrisitet. Man kan ikke behandle den slik man vil." (John Hartley)*

KAP 11: RENE OG URENE DYR

1. Helsemessige årsaker

2. Fra skaperverket

3. Liv og død

1. Kan ikke være hele svaret. Hvorfor er det da rent i NT?

2. Klare kategorier i 1. Mos 1: Land/vann/luft. De urene dyrene blander disse. Påminnelse om ikke å blande seg. (20:25-26)

2. FRA SKAPERVERKET

- **Vann:** Rene dyr har finner og skjell —> bare fisker
- **Land:** Rene dyr har kløvde klover og "tygger drøv".
- **Luft:** Rene dyr er fugler som ikke er rovfugler, som ikke svømmer og som ikke har fire bein (insekter)
- Alle smådyr som myldrer på bakken er urene. De er hverken fisk, fugl eller landdyr.
- Urene dyr symboliserte det Israel skulle holde seg unna: Å blande inn de urene religionene og praksisene til andre folkeslag. De skulle være som de rene dyrene: Adskilt, i deres egen kategori, og ikke ha blandede trekk.
- De skulle holde seg til visse dyr, på samme måte som Gud holdt seg til Israel for å bruke dem til å velsigne verden.
- Hvert måltid ville minne dem om hvem de var.

PRESENTED BY **BEYOND TODAY** UCC.ORG/OT

CLEAN VS UNCLEAN MEATS

You shall therefore distinguish between clean animals and unclean, between unclean birds and clean, and you shall not make yourselves abominable by beast or by bird, or by any kind of living thing that creeps on the ground, which I have separated from you as unclean. And you shall be holy to Me, for I the Lord am holy, and have separated you from the peoples, that you should be Mine (Leviticus 20:25-26).

CLEAN FLYING ANIMALS LEVITICUS 11:13-19

Chicken, Dove, Duck, Goose, Grouse, Guinea fowl, Partridge, Peafowl, Pheasant, Pigeon, Prairie chicken, Ptarmigan, Quail, Sagehen, Sparrow (and other songbirds), Swan*, Teal, Turkey

UNCLEAN FLYING ANIMALS

Albatross, Bat, Bittern, Buzzard, Condor, Coot, Cormorant, Crane, Crow, Cuckoo, Eagle, Flamingo, Grebe, Grosbeak, Gull, Hawk, Heron, Kite, Lapwing, Loon, Magpie, Osprey, Ostrich, Owl, Parrot, Pelican, Penguin, Plover, Rail, Raven, Roadrunner, Sandpiper, Seagull, Stork, Swallow, Swift, Vulture, Water hen, Woodpecker

* In the King James Version, Leviticus 11:18 and Deuteronomy 14:16 list "swan" among unclean birds. However, this seems to be a mistranslation. The original word apparently refers to a kind of owl and is so translated in most modern Bible versions.

CLEAN INSECTS LEVITICUS 11:20-23

Insects with jointed, jumping legs
Types of locusts, including some crickets and grasshoppers

UNCLEAN INSECTS

Insects without jointed, jumping legs
All insects except some in the locust family

CLEAN LAND ANIMALS LEVITICUS 11:3-8

Mammals that chew the cud and part the hoof
Antelope, Bison (buffalo), Cattle (beef, veal), Caribou, Deer (venison), Elk, Gazelle, Giraffe, Goat, Hart, Ibex, Moose, Ox, Reindeer, Sheep (lamb, mutton)

UNCLEAN LAND ANIMALS

Land animals that do not chew the cud and part the hoof
Canines: Coyote, Dog, Fox, Hyena, Jackal, Wolf
Felines: Cat, Cheetah, Leopard, Lion, Panther, Tiger
Equines: Donkey, Horse, Mule, Onager, Zebra
Other: Armadillo, Badger, Bear, Beaver, Camel, Elephant, Gorilla, Groundhog, Hippopotamus, Kangaroo, Lama (alpaca, vicuña), Mole, Monkey, Mouse, Muskrat, Opossum, Porcupine, Rabbit (hare), Raccoon, Rat, Rhinoceros, Skunk, Slug, Snail (escargot), Squirrel, Wallaby, Weasel, Wolverine, Worm
Swine: Boar, Peccary, Pig (bacon, ham, lard, pork)

CLEAN WATER ANIMALS LEVITICUS 11:9-12

Fish with fins and scales
Anchovy, Barracuda, Bass, Black pomfret (or maschong), Bluefish, Bluegill, Carp, Cod, Crappie, Drum, Flounder, Grouper, Grunt, Haddock, Hake, Halibut, Hardhead, Herring (or alewife), Kingfish, Mackerel (or corbina), Mahimahi (or dorado, dolphinfish [not to be confused with the mammal dolphin]), Minnow, Mullet, Perch (or bream), Pike (or pickerel or jack), Pollack (or pollock or boston bluefish), Rockfish, Salmon, Sardine (or pilchard), Shad, Silver hake (or whiting), Smelt (or frost fish or ice fish), Snapper (or ebu, jobfish, lehi, anaga, opakapaka or uku), Sole, Steelhead, Sucker, Sunfish, Tarpon, Trout (or weakfish), Tuna (or ahi, aku, albacore, bonito, or tombo), Turbot (except european turbot), Whitefish

UNCLEAN WATER ANIMALS

Marine animals without fins and scales
Fish: Bullhead, Catfish, Eel, European Turbot, Marlin, Paddlefish, Shark, Stickleback, Squid, Sturgeon (includes most caviar), Swordfish
Shellfish: Abalone, Clam, Conch, Crab, Crayfish (crawfish, crawdad), Lobster, Mussel, Oyster, Scallops, Shrimp (prawn)
Soft body: Cuttlefish, Jellyfish, Limpet, Octopus, Squid (calamari)
Sea mammals: Dolphin, Otter, Porpoise, Seal, Walrus, Whale

ARTWORK ©2016 UNITED CHURCH OF GOD, AN INTERNATIONAL ASSOCIATION | UCC.ORG/OT

KAP 11: RENE OG URENE DYR

1. Helsemessige årsaker

2. Fra skaperverket

3. Liv og død

1. Kan ikke være hele svaret. Hvorfor er det da rent i NT?

2. Klare kategorier i 1. Mos 1: Land/vann/luft. De urene dyrene blander disse. Påminnelse om ikke å blande seg. (20:25-26)

3. Det rene assosieres med liv, helse/helhet og Gud, mens det urene henger sammen med død og sykdom.

3. LIV VS. DØD

- Krypdyr minner om slangen i 1. Mos 3
- Rov- og åtsselfugler og rovdyr symboliserer død og derfor urenhet fordi de kommer i kontakt med blod.
- Villsvin og rovfugler ble assosiert med ødemark og ruiner, hvor man trodde demoner holdt til.
- Dyr under jorda assosieres med dødsriket.

Andre lover:

- Trolldom og okkultisme har også med dødsriket å gjøre og var forbudt. Dyrene som ble brukt til dette i andre religioner er urene, for å forhindre denne praksisen.
- Hudsykdommer (kap 13-14) viser at livet forsvinner. Samme med hus og klær.
- Kontakt med døde dyr og mennesker gjør uren.

KAP 11: RENE OG URENE DYR

1. Helsemessige årsaker

2. Fra skaperverket

3. Liv og død

1. Kan ikke være hele svaret. Hvorfor er det da rent i NT?

2. Klare kategorier i 1. Mos 1: Land/vann/luft. De urene dyrene blander disse. Påminnelse om ikke å blande seg. (20:25-26)

3. Det rene assosieres med liv, helse/helhet og Gud, mens det urene henger sammen med død og sykdom.

KAP 11: LITT APOLOGETIKK

- v. 3: Det hebraiske uttrykket betyr ikke nøyaktig "tygge drøv", men å tygge maten ordentlig.
- v. 4: Kamelen har kløvde klover men dette er ikke synlig.
- v. 5: Fjellgrevlingen tygger ikke drøv, men tygger nesten hele tiden.
- v. 6: Haren tygger ikke drøv, men spiser innimellom litt av sin egen avføring.
- v. 19: De kategoriserte flaggermus som en fugl.
- ***Baklengs å si at Bibelen tar feil ut fra våre moderne definisjoner.***

KAP 11: VIKTIGST

- En påminnelse om at de er kalt til å være rene og hellige for Gud, utvalgt blant folkeslagene og **annerledes** enn dem.
- På samme måte som han **satte dem til side** fra de andre nasjonene, måtte de skille ren fra uren mat.
- De ville ikke kunne ha bordfelleskap med andre folkeslag og kunne derfor ikke delta i deres hedenske fester.
- Disse restriksjonene kan fjernes i NT fordi jøde/hedning-sillet ikke lenger definerer Guds folk.

MARK
7:18-19

"Skjønner dere ikke at ingen ting som kommer inn i mennesket utenfra, kan gjøre det urent? Det kommer jo ikke inn i hjertet, men bare ned i magen, og går ut og dit det skal.» Dermed slo han fast at all mat er ren."

APG
10:11-15

Han så at himmelen hadde åpnet seg, og at noe dalte ned; det så ut som en stor duk som ble firt ned mot jorden etter de fire hjørnene. I den var alle slags firbeinte dyr og krypdyr som lever på jorden, og alle slags fugler under himmelen. Og en stemme sa til ham: "Stå opp, Peter, slakt og spis!" Men Peter svarte: "Det kan jeg ikke, Herre! For jeg har aldri spist noe vanhellig og urent." For andre gang talte stemmen til ham: "Det som Gud har sagt er rent, må ikke du kalle urent."

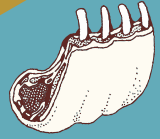
ROM
14:14

I Herren Jesus vet jeg sikkert og visst at ingenting er urent i seg selv.

1. TIM
4:3-4

Disse forbyr folk å gifte seg og krever avhold fra mat, den som Gud har skapt for at de som tror og kjenner sannheten, skal ta imot den med takk. Alt det Gud har skapt, er godt, og ikke noe skal forkastes når det mottas med takk.

BEYOND
TODAY
PRESENTS

A BIBLICAL GUIDE TO CLEAN VS UNCLEAN MEATS

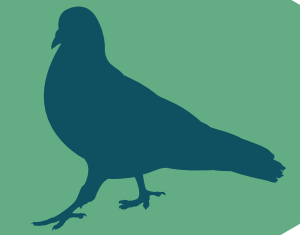
You shall therefore distinguish between clean animals and unclean, between unclean birds and clean, and you shall not make yourselves abominable by beast or by bird, or by any kind of living thing that creeps on the ground, which I have separated from you as unclean. And you shall be holy to Me, for I the LORD am holy, and have separated you from the peoples, that you should be Mine.
Leviticus 20:25-26

OF THE AIR LEVITICUS 11:13-19

IS IT AN EAGLE, VULTURE, BUZZARD, KITE, FALCON, RAVEN, OSTRICH, OWL, SEAGULL, HAWK, JACKDAW, STORK, HERON, HOOPOE OR A BAT?

NO

CLEAN
GOOD TO EAT

YES

UNCLEAN
NOT FOOD

OF THE INSECTS LEVITICUS 11:20-23

FOUR
WALKING
LEGS?

YES

JOINTED
JUMPING
LEGS?

YES

CLEAN
GOOD TO EAT

NO

NO

UNCLEAN
NOT FOOD

OF THE LAND LEVITICUS 11:3-8

IS THE
HOOF
SPLIT?

YES

DOES IT
CHEW THE
CUD?

YES

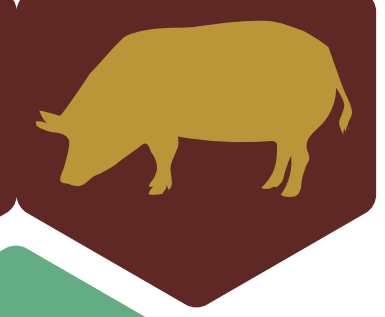
CLEAN
GOOD TO EAT

NO

NO

UNCLEAN
NOT FOOD

OF THE WATERS LEVITICUS 11:9-12

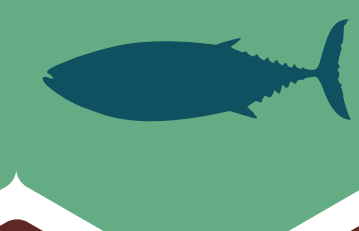
DOES
IT HAVE
FINS?

YES

DOES
IT HAVE
SCALES?

YES

CLEAN
GOOD TO EAT

NO

NO

UNCLEAN
NOT FOOD

KAP 12: RENSELSE ETTER FØDSEL

- Hvorfor uren i 7 dager + 33 dager venting for en gutt (totalt 40 dager) og 14 dager + 66 dager venting (totalt 80) for en jente?
- **Felles: Samme offer uansett kjønn —> begge kjønn like mye verdt (1. Mos 1:27)**

Forslag:

1. Mannssjåvinistisk kultur. Lignende i andre religioner. Tidsbestemt og endret i den nye pakt (Gal 3:28).
2. Pga nyfødte jenters mulige minimens (pga separasjon fra morens østrogen)
3. Morens urenhet + datterens fremtidige urenhet ved menstruasjon/fødsel.
4. Mer beskyttelse/hvile for kvinner
5. Fordi Israel skulle være annerledes enn folkene rundt, hvor kvinner ofte deltok i seksuelle ritualer i templene.

DEN STORE FORSONINGSDAGEN (KAP 16)

Forsoning = "dekke over synd"

Sentrum av 3. Mosebok
(både i struktur og teologi)

SONINGSSTEDET

DEN STORE FORSONINGSDAGEN (KAP 16)

1. Øverstepresten skal vaske seg og kle seg i linklær.
2. Han gjør først soning for seg selv.
3. Han lager en sky av røkelse for å skjule soningsstedet.
4. Blodet av oxen (hans offer) skvettes mot soningsstedet og foran soningsstedet sju ganger.
5. Blodet av den ene bukken (folkets offer) skvettes på og foran soningsstedet.
6. Blodet fra begge dyrene strykes og skvettes sju ganger på brennofferalteret.
7. Han legger hendene på den andre bukken, bekjenner hele folkets synd, og sender den ut i ørkenen.
8. Han går inn i helligdommen igjen, vasker seg på et hellig sted og skifter til de vanlige klærne.
9. Han ofrer de to værene som brennoffer for seg og folket.
10. Syndofferoksen og syndofferbukken brennes opp utenfor leiren.

SYNDEBUKKEN TIL/FOR ASASEL

- Trad. tolkning: ez (geit) + azel (gå bort). Men geita er *for* og *til* Asasel, ikke selv Asasel.
- Kanskje et navn på en satyr (gresk mytologisk vesen, lignende faunen i romersk mytologi): En "naturdemon" som tradisjonelt ligner på en geit.
- Ble assosiert med ørkenen (se Jes 13:21, hvor "bukker" er oversatt med "demoner" i det greske GT).

- Syndene som geita bar, ble sendt tilbake til denne demonen slik at de kunne bli fjernet fra folket og sendt tilbake dit de kom fra.
- Lignende praksis hos andre folk. Vanlig å tenke at ondskap og urenheter må fjernes fra folket med jevne mellomrom.
- ***Kanskje mest for å gi en visuell representasjon av at synden fjernes. Geita tar syndene bort til et utilgjengelig sted. Begge geitene kalles "syndoffer" i v. 5, og den "gjør soning" i v. 10.***

3. MOS 16 —> JESUS

- *"Den dagen skal det gjøres soning for dere så dere blir helt rene. Dere skal renses fra alle syndene deres for Herrens ansikt...Han skal gjøre soning for Det aller helligste. Han skal gjøre soning for telthelligdommen og alteret, for prestene og for hele folket som er samlet." (v. 30, 33)*
- *"Loven inneholder bare en skygge av alt det gode som skulle komme, ikke det sanne bildet av tingene. Hvert år bæres det fram offer som stadig er de samme, men med disse makter ikke loven å gjøre dem som ofrer, fullkomne. Ellers hadde de vel holdt opp med å bære fram offer? For hvis de som deltar i gudstjenesten, var blitt rensset én gang for alle, ville de ikke lenger ha noen bevissthet om synd. Men ofrene er hvert år en påminning om synd. For blodet av okser og bukker kan umulig ta bort synder." (Heb 10:1-4)*

3. MOS 16 —> JESUS

Men Kristus er kommet som øversteprest for alt det gode vi nå har. Han har gått igjennom det teltet som er større og mer fullkomment, og som ikke er laget av menneskehånd, det vil si: som ikke tilhører denne skapte verden. Ikke med blod av bukker og kalver, men med sitt eget blod gikk han inn i helligdommen én gang for alle og kjøpte oss fri for evig. Blodet av bukker og okser og asken av en kvige gjør hellig og ren i det ytre når det blir stenet på dem som er blitt urene. Hvor mye mer skal ikke da Kristi blod rense samvittigheten vår fra døde gjerninger, så vi kan tjene den levende Gud. (Heb. 9:11-14)

3. MOS 16 —> JESUS

For Kristus gikk ikke inn i en helligdom som er gjort av menneskehånd og bare er et bilde av den sanne helligdommen. Han gikk inn i selve himmelen, og nå trer han fram for Guds ansikt for vår skyld. Han gikk heller ikke inn dit for å bære fram seg selv som offer flere ganger, slik øverstepresten år etter år trer inn i helligdommen med blod som ikke er hans eget. I så fall måtte han ha lidd mange ganger helt fra verdens grunnvoll ble lagt. Men nå har han åpenbart seg én gang for alle ved tidenes ende for å ta bort synden ved sitt offer. Slik alle mennesker må dø én gang og siden komme for dommen, slik er også Kristus ofret én gang for å bære syndene for de mange, og siden skal han for annen gang komme til syne, ikke for syndens skyld, men for å frelse dem som venter på ham. (Heb. 9:24-28)

3 Mos 16

JESUS

Øverstepresten måtte bære fram offer først for seg selv og så for folket

Jesus er den hellige og fullkomne øversteprest og trenger ikke gjøre det (Heb 7:26-27)

Øverstepresten gikk inn i helligdommen med blodet fra oxen og bukken

Jesus gikk inn i den himmelske helligdommen med sitt eget blod (Heb 9:12)

Blodet fra bukker og okser gjør hellig og ren i det ytre (Hebr. 9:13)

Jesu blod rensar samvittigheten (Heb 9:14)

Øverstepresten bar fram feilfrie dyr

Jesus bar seg selv fram som et feilfritt offer (Heb 9:14)

Blodet ble båret inn i helligdommen, men dyrene ble brent opp utenfor leiren.

"Derfor led også Jesus utenfor porten." (Heb 9:12)

Syndebukken bar bort folkets synder

Jesus er Guds lam som bærer bort verdens synd (Joh 1:29)

Øverstepresten gikk inn i det aller helligste én gang i året

Jesus gikk inn i den himmelske helligdom én gang for alle (Heb 9:12)

Gud viste seg i skyen over soningsstedet, som var lokket på paktkisten

Gud kommer til oss gjennom Jesus, som er det nye soningsstedet (Rom 3:25)

HEBR. 10:19-22

"Så har vi da, søsken, frimodighet ved Jesu blod til å gå inn i helligdommen, dit han har innviet en ny og levende vei for oss gjennom forhenget, som er hans kropp. Og siden vi har en så stor prest over Guds hus, så la oss komme fram med oppriktig hjerte og full visshet i troen, med hjertet rensset for vond samvittighet og kroppen badet i rent vann."

STRUKTUR

- Kap 1-7: De ulike ofringene
- Kap 8-10: Prestenes innvielse og første ofringer
- Kap 11-15: Rent/urent
- Kap 16: Den store forsoningsdagen
- Kap 17-27: Hellighet i hverdagen

STRUKTUR

- Kap 17-27: Hellighet i hverdagen
 - kap 17: Det rette offerstedet & forbud mot å spise blod
 - kap 18-20: Moralsk renhet
 - kap 21-22: Prestene
 - kap 23-25: Høytider, sabbatsår og frigivelsesår
 - kap 26: Paktsvelsignelser og paktsforbannelser
 - kap 27: Innløsning av hellige gaver

KAP 18: IKKE GJØR SOM EGYPTERNE OG KANAANEERNE

- v. 3: "Dere skal ikke gjøre som de gjør i Egypt, det landet dere har bodd i, eller som de gjør i Kanaan, det landet jeg fører dere til. Dere skal ikke følge deres forskrifter."
- v. 6-23: Incest, utroskap, ofring av barn til guden Molok, homoseksuelle handlinger, sex med dyr...
- v. 24-28: "Gjør dere ikke urene med noe slikt! For de folkeslagene som jeg vil drive ut for dere, har gjort seg urene med alt dette. Landet er blitt urent. Jeg straffet det for synden så landet spydde ut dem som bodde der... For de som bodde i landet før dere, gjorde alle disse avskyelige gjerningene, og landet ble urent. Da må ikke landet spy dere ut fordi dere gjør det urent, slik det har spydd ut det folkeslaget som var der før dere."

MOLOK

(18:21, 20:2-5)

- Kanaaneisk gud assosiert med barneofringer. Både grusomt og avgudsdyrkelse.
- "På den tiden bygde Salomo en offerhaug for Kemosj, moabittenes motbydelige avgud, på den høyden som ligger midt imot Jerusalem, og en for Molok, den *motbydelige* avguden til ammonittene." (1 Kong 11:7)
- "Også Tofet i Hinnom-dalen erklærte Josjia for urent. Ingen skulle la sin sønn eller datter gå gjennom ilden for Molok." (2 Kong 23:10)
- "De bygde offerhauger for Baal i Ben-Hinnom-dalen for å ofre sønnene og døtrene sine til Molok. Det har jeg ikke pålagt dem, det har aldri vært i mine tanker at de skulle gjøre noe så *avskyelig* og slik få Juda til å synde." (Jer 32:35)

KAP 19

- Nøkkelverset gjentas i v. 2
- De fleste av De ti bud gjentas
- "Jeg er Herren deres Gud" (7x, totalt 21x). Nevnt mer i kap 19 enn i noen annen bok i Bibelen. Alt springer ut fra relasjonen med Gud. De ti bud åpner også med dette.
- v. 3: Ærefrykt for foreldre er hellighet
- v. 9-14: Å hjelpe de fattige og ikke undertrykke noen er hellighet
- v. 15: Å dømme rettferdig er hellighet
- v. 16-17: Å ikke baktale er hellighet
- v. 18: Å elske sin neste er hellighet (nevnes bare her i GT)
- v. 33-34: Å behandle innvandrere bra er hellighet.
- v. 35-36: Ærlighet i forretninger er hellighet.

Tema	3 Mosebok	Det nye testamente
Helliggjørelse	11:44-45, 19:2, 20:7, 26	Matt 5:48, 2 Kor 7:1, 1 Tess 4:3, 7, 1 Pet 1:15-16, Heb 12:14
Ikke sex med stemor	18:8, 20:11	1 Kor 5:1
Ikke sex med svigerinne	18:16, 20:21	Matt 14:3-4
Ikke sex med annens kone	18:20, 20:10	Matt 5:28, 15:19, 19:18, Rom 13:9, 1 Kor 6:9, Gal 5:19, Heb 13:4, Jak 2:11
Ikke sex med samme kjønn	18:22, 20:13	Rom 1:26-27, 1 Kor 6:9, 1 Tim 1:10, Jud 1:7
Hedre foreldre	19:3, 20:9	Matt 15:4-6, 19:19, Rom 1:30, Ef 6:1-3, 1 Tim 1:9, 2 Tim 3:2
Ikke avgudsdyrkelse	19:4	1 Kor 6:9, 10:14, Gal 5:20, 1 Joh 5:21, Åp 21:8, 22:15
Husk på de fattige	19:10	Rom 15:26, 2 Kor 8-9, Gal 2:10
Ikke stjele	19:11	Matt 15:19, 19:18, Rom 13:9, 1 Kor 6:8, 10, Ef 4:28, 1 Pet 4:15, Åp 9:21
Ikke lyve	19:11	Matt 15:19, Apg 5:3-4, Ef 4:25, Kol 3:9, 1 Tim 1:10, Åp 21:8
Ikke sverge falskt	19:12	Matt 5:33-34, 15:19, 19:18, Jak 5:12
Ikke undertrykke	19:13	Mark 10:42-45, Jak 5:4
Ikke være partisk	19:15	Jak 2:6-9
Ikke baktale	19:16	Matt 15:19, Rom 1:30, 1 Tim 3:11, 2 Tim 3:3, Tit 2:3, 3:2, Ef 4:31
Ikke hate sin bror	19:17	1 Joh 2:9, 11, 3:14, Tit 3:3
Ikke gjengjelde	19:18	Matt 5:43-44, Rom 12:17, 19, Ef 4:31, Kol 3:8, 1 Pet 2:1
Elske sin neste	19:18	Matt 19:19, 22:39, Rom 13:9, Gal 5:14, Jak 2:8
Ikke drive med spådom	19:31, 20:6	Gal 5:20, Åp 9:21, 21:8, 22:15
Ikke spotte	24:15-16	1 Tim 1:13, 20, 6:1
Ikke drepe	24:17, 21	Matt 5:21-22, 15:19, Rom 13:9, 1 Tim 1:9, Jak 2:11, 1 Pet 4:15, 1 Joh 3:15
Ikke vold	24:18-20	Rom 1:30, 1 Tim 1:13, 1 Tim 3:3, 2 Tim 3:3, Tit 1:7

19:19

Dere skal holde mine forskrifter:

Du skal ikke la to husdyr av ulike slag pare seg.

Du skal ikke så to ulike slag i åkeren din.

Klær som er vevd av to ulike slag tråd, skal du ikke ha på deg.

Mindset: Konsekvent ikke blande!
De skulle være annerledes og tilhøre Gud.

KAN VI SETTE LOVENE I KATEGORIER?

1. OFRINGER

- F.eks. kap 1-5
- Alle disse ble oppfylt av Jesus én gang for alle
- *Ikke med blod av bukker og kalver, men med sitt eget blod gikk han inn i helligdommen én gang for alle og kjøpte oss fri for evig. (Heb. 9:12 B11)*

2. HYGIENE

Eller personen rører ved noe som er urent, den døde kroppen av et urent vilddyr eller av et urent husdyr eller av et urent kryp. Han var ikke klar over det, men blir likevel uren. Han har ført skyld over seg. (5:2)

Dette er loven om renselsesdagen for den som er angrepet av hudsykdom: Han skal føres til presten, og presten skal gå utenfor leiren og undersøke ham... Den som skal renses, skal vaske klærne sine, barbere av seg alt håret og bade. Da er han ren. Siden kan han få komme inn i leiren. Men han skal holde seg utenfor teltet sitt i sju dager. (14:2-3, 8)

3. SIVILE LOVER

- *Dere skal ikke gjøre urett når dere dømmer. Du skal ikke holde med den svake parten og ikke ta parti for den mektige. Du skal dømme landsmannen din rettferdig. (19:15)*
- *Når dere kommer inn i landet og planter alle slags trær til å spise av, skal dere holde den første frukten de bærer, for uren. I tre år skal frukten være uren for dere og ikke spises. Det fjerde året skal all frukten helliges til Herren ved en gledeshøytid. Først i det femte året kan dere spise frukten. Slik får dere større avling. Jeg er Herren deres Gud. (19:23-25)*
- *Når en innflytter bor i landet hos dere, skal dere ikke gjøre urett mot ham. 34 Innflytteren som bor hos dere, skal være som en av deres egne landsmenn. Du skal elske ham som deg selv. For dere har selv vært innflyttere i Egypt. Jeg er Herren deres Gud. (19:33-34)*

19:27

"Dere skal ikke runde av håret på sidene og rake skjegget i kantene."

- Hva er konteksten?
 - v. 26: *"Dere skal ikke spise noe med blodet i. Dere skal ikke drive med spådomskunster og tegntyding."* (som i hedenske skikker)
 - v. 28: *"Dere skal ikke rispe dere opp på kroppen i sorg over en som er død, og ikke brenne inn skrifttegn på dere."* (som i Baal-tilbedelse)
- v. 27 også trolig en hedensk skikk (kanaaneerne "ofret" litt av håret for å blidgjøre de dødes ånder)
- Israel var kalt til å være annerledes.

4. ANTI-KANAANEISKE LOVER

- *Dere skal ikke runde av håret på sidene og rake skjegget i kantene. (19:27)*
- *Dere skal ikke rispe dere opp på kroppen i sorg over en som er død, og ikke brenne inn skrifttegn på dere. Jeg er Herren. (19:28)*

5. LOVER SOM REFLEKTERER GUDS KARAKTER

- *Dere skal ikke stjele, og dere skal ikke lyve, og dere skal ikke fare med svik mot landsmenn. (19:11)*
- *Dere skal ikke sverge falskt ved mitt navn; for da vanhelliger du din Guds navn. Jeg er Herren. (19:12)*
- *Dere skal ikke gjøre urett når dere dømmer. Du skal ikke holde med den svake parten og ikke ta parti for den mektige. Du skal dømme landsmannen din rettferdig. (19:15)*

DØDSSTRAFF (KAP 20)

- Synd måtte tas drastisk, og hele folket måtte reagere.
- Syndens lønn er døden. Egentlig fortjener all synd dødsstraff.
- Poenget med disse lovene var jo at dette ikke skulle skje.
- Paulus bruker dødsstraffen i GT i overført betydning om å støte ut en synder fra menigheten (1 Kor 5:2, 13). *Få da den onde bort fra dere viser til slik skal du utrydde det onde hos deg (9 ganger i 5 Mos).*
- Ananias og Safira (Apg 5) og 1 Kor 11:29-30: *"For den som spiser og drikker uten å tenke på at det er Herrens kropp, spiser og drikker seg selv til døms. Derfor er det mange svake og skrøpelige hos dere, og noen er sovnet inn."*

HEB 10:26-31

"Fortsetter vi å synde med vitende og vilje etter at vi har lært sannheten å kjenne, da finnes det ikke lenger noe offer for synder. Forferdelig er det vi da har i vente: Dommen og Guds brennende iver skal fortære dem som står ham imot. Den som forkaster Moseloven, møter ingen barmhjertighet, men må dø på to eller tre vitners ord. Hvor mye strengere straff synes dere ikke den fortjener som har trampet Guds Sønn under fot, vanhelliget paktens blod som han selv er blitt helliget ved, og spottet nådens Ånd? Vi kjenner jo ham som har sagt: Straffen hører meg til, jeg skal gjengjelde. Og videre: Herren skal dømme sitt folk. Det er forferdelig å falle i hendene på den levende Gud!"

INGEN MED FEIL KAN OFRE (21:16-23)

- *Å tre fram for Gud med en skade er å "vanhellige helligdommen" (v. 23)*
- *Men han kan få spise av Guds mat (offeret) (v. 22). Symboliserte at han var Guds gjest og ikke mindre verdt.*
- *Men ingen urenheter/skader skulle komme inn i helligdommen fordi:*
 1. *Det symboliserte Guds hellighet og fullkommenhet.*
 2. *Ingenting som kommer av syndefallet vil kunne være i Guds nærvær. Det peker fram på at han kommer til å gjenopprette alt og ikke tillate at noe er skadet og ødelagt lenger.*

FRIGIVELSEÅRET (KAP 25)

- Dere skal holde det femtiende året hellig og **rope ut frihet** i landet for alle som bor der. Det skal være et frigivelsesår for dere. Da skal dere komme tilbake, hver til sin eiendom og hver til sin slekt. (v. 10)
- Herrens Ånd er over meg, for han har salvet meg til å forkynne et godt budskap for fattige. Han har sendt meg for å **rope ut at fanger skal få frihet** og blinde få synet igjen, for å sette undertrykte fri og rope ut et nådens år fra Herren. (Luk 4:18-19)
- Frihet kan også oversettes tilgivelse.
- Frigivelsesåret pekte fram på og ble oppfylt av Jesus som setter virkelig fri.

KAP 26:

PAKTSVELSIGNELSER OG -FORBANNELSER

- v. 18, 23, 27 - Forbannelsene er ikke straff, men en måte å få dem til å våkne opp på. (Kalles "tegn" i 5 Mos 28:46.)
- v. 31: Hjelper ikke å ofre når de ikke lever rett.
- v. 32-33: Eksil er siste konsekvens for å bryte pakten.
- v. 38-39: Nordrikets skjebne.
- v. 44: Pakten gjelder fortsatt i eksilet, selv om folket ikke fortjener det. Gud holder sin del av avtalen uansett om folket er troløst.

OFRING VS. HJERTE

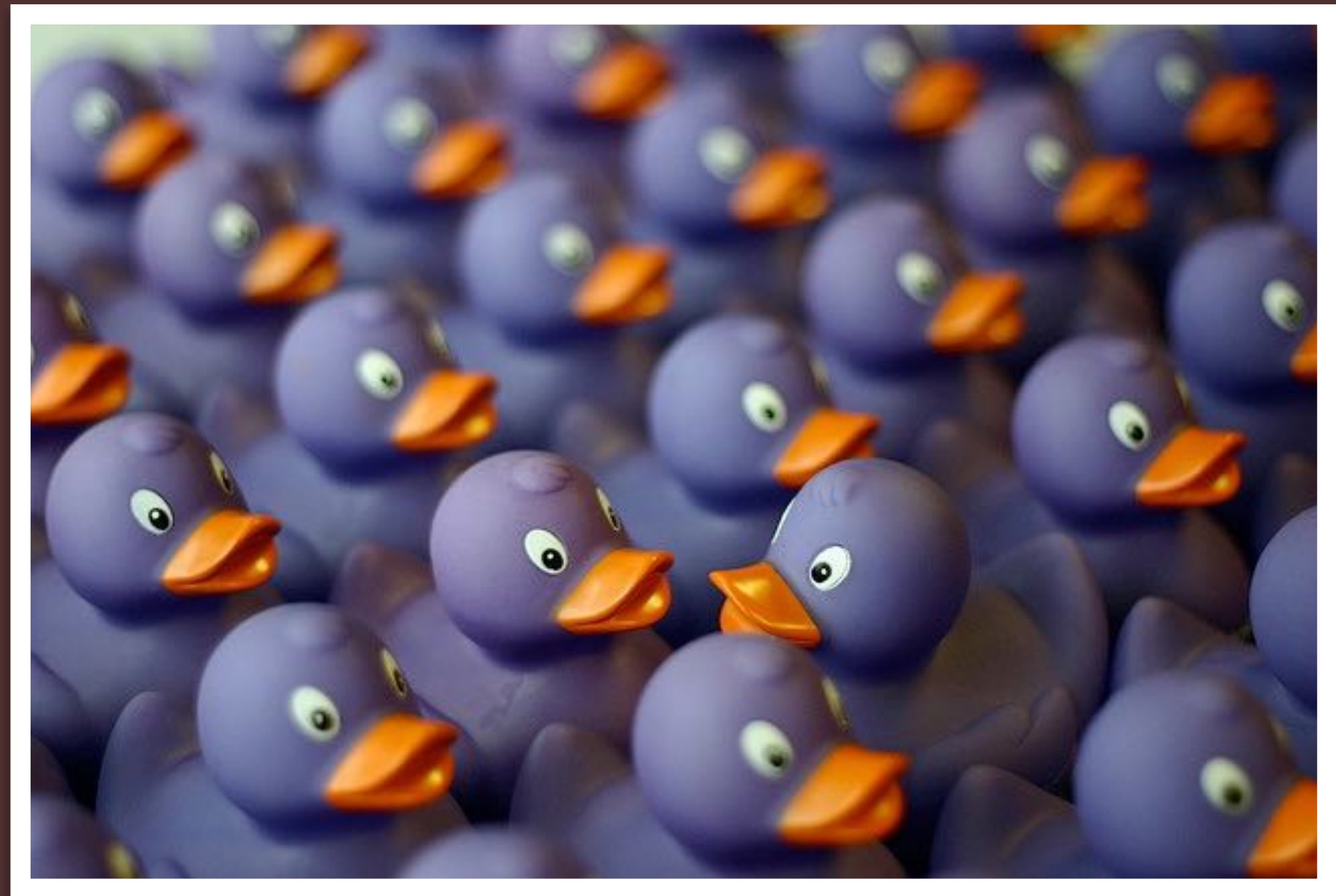
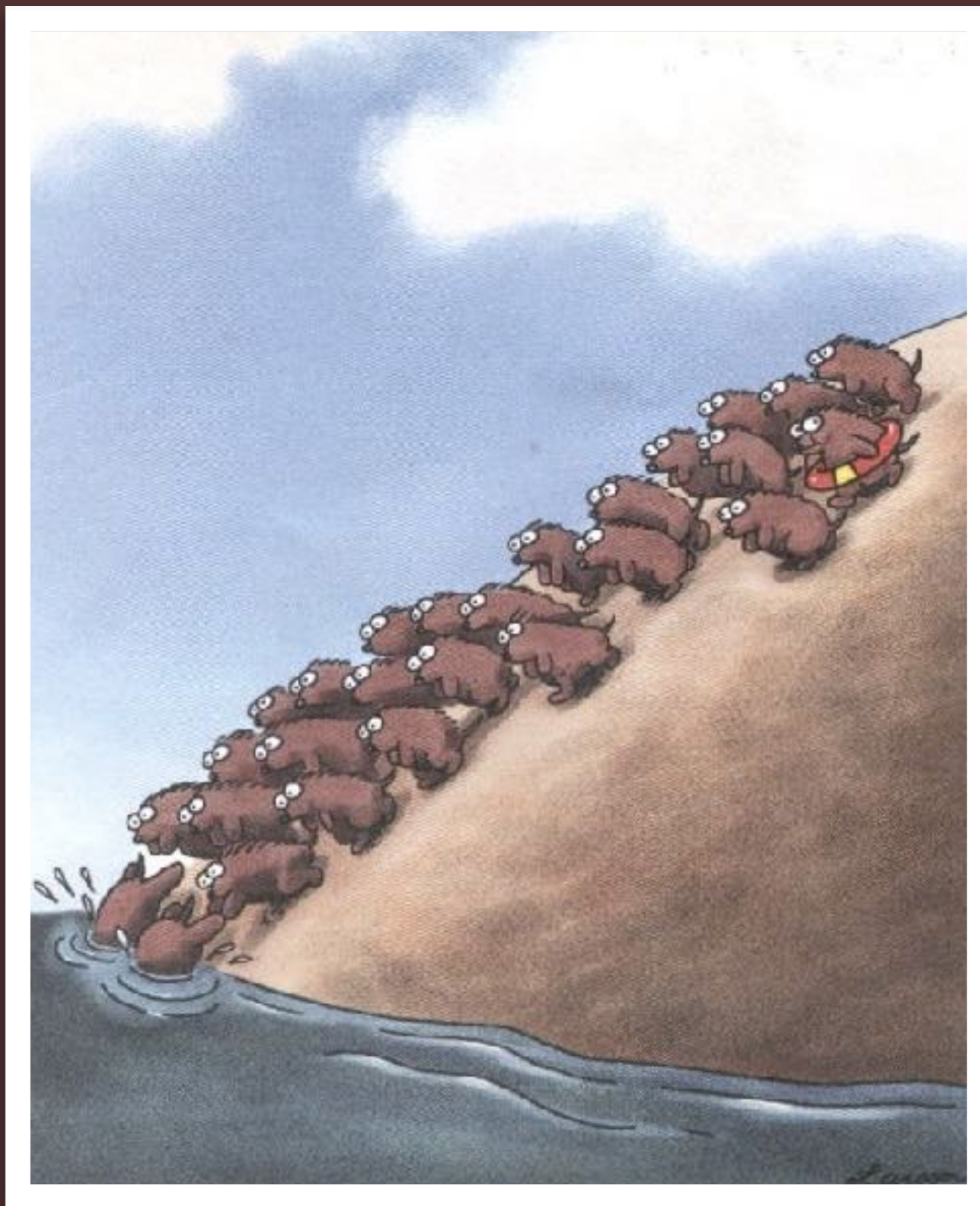

- "Har Herren sin glede i brennoffer og slaktoffer like mye som i lydighet mot Herrens ord? Nei, å adlyde er bedre enn slaktoffer, å lytte er bedre enn fett av værer." (1 Sam 15:22-23)
- "Jeg forakter, ja, hater festene deres, høytidssamlingene holder jeg ikke ut. For om dere bærer fram brennoffer eller grødeoffer, vil jeg ikke ha dem. Og fredsofrene deres med gjøkalvkjøtt vil jeg ikke se. Fri meg fra de støyende sangene dine, jeg vil ikke høre på harpespill! La rett velle fram som vann og rettferd lik bekker som alltid strømmer." (Amos 5:21-24)
- "For jeg vil ha kjærlighet, ikke slaktoffer, gudskjennskap framfor brennoffer." (Hos 6:6)
- "Brennoffer fra dere tar jeg ikke imot, slaktofrene gleder meg ikke." (Jer 6:20)
- "Når de faster, hører jeg ikke på klageropene deres, og når de bærer fram brennoffer og grødeoffer, bryr jeg meg ikke om dem." (Jer 14:12)
- "Herren avskyr urettferdiges offer, rettskafnes bønn har han glede i." (Ordsp 15:8)

HVA BETYR 3. MOSEBOK FOR OSS I DEN NYE PAKT I DAG?

- 1.3. Mosebok handler om veien *til* Gud og veien *med* Gud. Gud er den samme, han er like hellig nå, og hellighet er fortsatt veien *til* ham (ved Jesus) og veien *med* ham (ved Ånden).
2. Vi kalles til hellige liv i NT også, men hva betyr det? 3. Mosebok viser oss hvordan hellighet ("satt til side for Gud") kan vise seg i hverdagslige ting.
3. Gud kaller oss til å være annerledes enn verden. Vi er kalt til å bli mer lik Jesus, ikke mer lik andre mennesker.

HVA BETYR 3. MOSEBOK FOR OSS I DEN NYE PAKT I DAG?

HVA SKJER NÅR DU HAR STUDERT 3. MOSEBOK I 10 ÅR?

1. Du lengter etter Guds hellighet oftere.
2. Du frykter Gud mer.
3. Du elsker Jesus høyere.
4. Du elsker din neste mer fullkomment.

TYNDALE OLD TESTAMENT
COMMENTARIES

TOTC

LEVITICUS

JAY SKLAR

HVA SKJER NÅR DU STUDERER 3. MOSEBOK?

1. Du lengter etter Guds hellighet oftere.

2. Du frykter Gud mer.

Fordi du ser hvor hellig, ren og adskilt Gud er fra verden og fra deg, og hvordan han kaller israelittene og deg til et liv preget av hans hellighet og til å holde deg unna synd.

3. Du elsker Jesus høyere.

Fordi han er det fullkomne offeret som tar seg av all synd i fortid, nåtid og fremtid for alle mennesker én gang for alle, og som gjør det mulig for deg å ha en relasjon med en hellig Gud.

4. Du elsker din neste mer fullkomment.

Fordi du får mange praktiske eksempler på hvordan elske din neste.